

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Čekovni račun poštne urade Ljubljana št. 10.603. Telefon interurban št. 113.

8

Ljubljana

MARIBOR

Zakon o davčni zakon in finančno samostojnost.

Tri razpravi o proračunu je Jugoslovanski klub najodličnejše gugal krivični centralizem državnega gospodarstva ter zahteval finančno samostojnost posameznih pokrajin, da si zamore vsaka pokrajina urediti svoje gospodarstvo z ozirom na potrebe in v okvirju svoje gospodarske moči ter da preneha že enkrat izkoriščanje in zastopavljanje posameznih pokrajin. V primer odličnega nastopa zastopnikov Slovenije naj sledi posebno važni del velikega in stvarnega govora poslanca Pušenjaka.

Državne obveznosti.

V budgetu zamanj iščemo razne državne dolgove. Manjkajo notranji državni dolgovi, pa tudi zunanji inozemski državni dolgovi. Takozvani «leteči» državni dolgovi, za katere bi se v smislu finančnega zakona za leto 1922-23 moral sestaviti poseben likvidacijski budget, manjkajo. Od leta 1920 naprej se nahajajo v finančnem zakonu odredbe glede zamenjave odnosno izplačila priznanic za 20 odstotni odtegljaj o priliki markiranja kron. Izplačilo teh priznanic bi se pri nas v Sloveniji moglo izvršiti, ker je po izjavi gospoda dr. Kumanudija ves material pripravljen. V tem budgetu so pa te odredbe brez vsake utemeljitve izpuščene.

V smislu mirovne pogodbe je vsaka država prevzela vse predvojne obligacije avstro-ogrške države, katere so v posesti državljanov dotične nasledstvene države, in obresti v izplačilo, o čemer ni govora v proračunu. Peto leto po končani svetovni vojni še ne vemo, koliko znašajo vojni dolgovi Franciji, Angliji, Ameriki, ne vem, ali in koliko še dobimo od Nemčije, Ogrske in Bolgarije na račun odškodnin. Češkoslovaška, Poljska, Italija, Ogrska, države naslednice avstro-ogrške monarhije, so uredile vprašanje vojnih posojil, pri nas se pa vlada ne zmeni za rešitev tega vprašanja.

Pojasnilo finančnega ministra glede državnih dolgov je nezadostno. Ker budget ne vsebuje vseh državnih obveznosti, je budgetna ravnoteža navidezna.

Izenačenje davkov.

Proračun nam podaja jasno sliko nezdravih razmer, ki vladajo v naši državi. Med državnimi izdatki pogrešamo potrebnih kreditov za pospeševanje gospodarstva, za produktivne svrhe, tem redkeje pa opazamo zastopavljanje posameznih pokrajin pri podeljevanju kreditov. Med državnimi dohodki pa pada v oči preobremenitev posameznih pokrajin, davčna neenakost na podlagi pet različnih davčnih načinov. Skrajni čas je, da se potem novega davčnega zakona izenačijo davčna

bremena v celi državi. Davčna pravičnost naj bo vodilna ideja novega davčnega zakona, isti naj sloni na modernih načelih, ki uvažujejo gospodarske razmere najširših slojev.

Krščanska morala veleva, da so ljudje pred Bogom enaki in da naj bodo radi tega tudi vsi enako obremenjeni. Veleva pa tudi, da naj se bogatejši bolj pritegne k plačevanju, reveže naj se pa štiti. Kakor je boj za doseg meščanske in politične ravnopravnosti dolg in trd, prav tako bo trd in dolg boj za doseg pravičnih davčnih načel. Potrebno je bilo najprej odpraviti davčne privilegije (prednosti), katere so uživali dolgo vrsto let razni stanovi, in na to se je vršil boj za doseg progresivnega davka. Razvil se je dolgotrajen boj za uveljavljenje vseh teh načel, ki v naši državi še vedno traja. Poleg splošnih davčnih principov (načel) ugotavljajo nacionalni ekonomski kakor Adolf Wagner, Adam Smith, Schmoller in drugi še posebna davčna načela. Kot splošni davčni principi se navajajo: 1. splošnost davka. Glede plačevanja davkov ni nobene izjeme. Eksistenčni minimum je le potrebna koncesija za zaščito gospodarsko slabih. 2. Davčna obveza obvezanca mora biti v gotovem razmerju napram dohodku obvezanca. Spoznalo se je, da tvori dohodek relativno najbolj pravičen ključ za obdavčenje. 3. Ugodnosti države odgovarjajo dajatvi davčnega obvezanca. (Višina dvaka). 4. Davek naj se pobira le tam, kjer se gospodarski položaj državljanov ne poslabša, oziroma, kjer se življenje ne onemogoči. Kot nujno načelo se navaja: 5. Progresiven davek in 6. oziroma naj se pri predpisu davka na skupne izdatke obvezanca, na število oseb, ki jih mora prehraniti, število članov družine.

Poleg teh splošnih načel pa smatra Adam Smith kot najvišje davčne principe sledeče: Davki naj bodo sorazmerni plačilni zmoglosti, naj se oziroma na čiste presežke produkcije, davki naj se ugotove točno z ozirom na znesek, čas in način plačila, plačevanje davkov naj bo urejeno na udoben način za davčnega obvezanca, vsi stroški, ki so združeni s pobiranjem davka, naj bodo nizki.

Naša ponovna zahteva je, da se čimprej predloži novi davčni zakon, ki bo veljal za dolgo vrsto let; ta zakon naj uvažuje navedene davčne principe, s katerimi se bo odstranila kričeča neenakost in veliko nezadovoljstvo, ki je posledica teh nezdravih razmer. Predno pa se predloži ta novi zakon narodni skupščini, naj se zaslži gospodarski krogi iz vseh pokrajin, finančni strokovnjaki, osobito delegati finančnega ministrstva iz posameznih pokrajin, ker imajo ti delegatje bogate in dragocene izkušnje glede davkov, ki se plačujejo v posameznih pokrajinah.

Naj se dela tako kakor leta 1922, da se je kratkotalo en davčni sistem in sicer madžarski, ki ni naj-

boljši, prepisal, in da se hotelo vse davke, ki jih ima Madžarska, uvesti tudi pri nas.

Zahtevamo finančno samostojnost.

Vsi ti razlogi, katere sem navedel, kažejo, da v predloženem budgetu ne bomo dosegli ravnoteže in da bo zopet treba poseči po naknadnih kreditih. Ti razlogi, kakor tudi neenakost obremenitve posameznih pokrajin so vzrok dovolj, da ne moremo glasovati za predloženi proračun.

Mi ne moremo glasovati radi tega, ker ne upošteva naših opravičenih zahtev, ker nam ne daje sredstev za vzdrževanje onih naprav in ustanov, ki so za nas največjega pomena, ki s ozirom na naš kulturni in gospodarski razvoj in napredek neobhodno potrebne. Ne moremo pa glasovati tudi radi tega ne, ker ne moremo odobriti davčne politike in politike državnega gospodarstva, katero vodi sedanja vlada brez ozira na davčno moč, brez ozira na gospodarske interese državljanov posameznih pokrajin. Predloženi proračun nas zopet utrjuje v prepričanju, da je centralistična ureditev države kvarna za gospodarske interese države in državljanov, kvarna za državno gospodarstvo in da je v prvi vrsti iz državno-gospodarskih ozirom treba državo urediti na podlagi avtonomije s popolno finančno samostojnostjo za posamezne pokrajine.

Glavni savez jugoslovanskih vinogradnikov

je imel v soboto dne 16. t. m. ob 10. uri predpoldne v Zagrebu svoj ustanovni občni zbor, ki se je vršil v dvorani trgovske in obrtne komore.

Zhora se je udeležilo okrog sto zastopnikov vinogradništva in drugih gospodarskih organizacij. Prišli so iz Slovenije, (posebno Kranjska je bila častno zastopana), Hrvaške, Slavonije, Dalmacije, Vojvodine, Bosne in Srbije. Zastopana je bila tudi vinska veletrgovina posebno iz Zagreba. Vinska kriza leži vsem na srcu.

Po običajnem pozdravu in otvoritvi zhora se je poslala kralju udanostna brzojavka. Predsednik Puklavec pojasni namen današnje skupščine, povdarjajoč potrebo organizacije vinogradnikov. Poljedelskemu ministru se je brzojavno poslala prošnja, da se zavzame za interese vinogradništva.

Prvo točko dnevnega reda so tvorile volitve izvrševalnega in nadzorstvenega odbora. Ker so bile pokrajinske zveze ustanovljene dosedaj še samo v Sloveniji in na Hrvaškem, se pri volitvah na druge pokrajine ni moglo ozirati. Izvoljeni so bili sledeči: Prvi podpredsednik Milan Hrčič, drugi A. Puklavec, tajnik

Ziv pokopan.

Po angleškem izvirniku A. Bennetta napisal Paulus. 16. nadaljevanje.

Pač pa je še tisto noč hotel pobegniti čez mejo. Sumil sem seve, da bo kaj takega poskusil, in sem se primerno pripravil še preden sem šel k njemu na obisk. Poslal sem mu še tisti večer tajnega policista v hišo. Sledil je beguncu v mojem avtomobilu na vlak, se odpeljal z njim do obmejne postaje in ga tam ustavil.

Molk je zavlada v dvorani.

Iz hodnika in iz ulice so se čuli posamezni glasovi, nekdo je ponavljal spodaj stoječim množicam izjave gospoda Aleksandra Delmonte. Sime Blaž je skočil s stola in z izbuljenimi očmi strmel v pričo, sodniki so molčali in ogledovali predložene rokopise, državni pravdnik je hitel pisati.

«Sedaj pride na vrsto «one» —!»

Tako je šlo šepetaje od ust do ust, prestopilo prag sodne dvorane in se razneslo po hodnikih in na ulico.

Stopnjema je rastlo razburjenje, ko so pripovedovale priče, napetost se je dvigala, čim jasneje so kazale izpovedbe, da morebiti utegne Aleš Blaž res še živeti. Ko je povedal gospod Aleksander Delmonte svoj zadnji stavek, je nastala velika tihota. Vse je pričakovalo, da se bo oglasil razkrinkani Aleš Blaž.

Pa sodni dvor je odredil kratek odmor. Delmontovi dokazi so bili tako važni, da jih je bilo treba natančneje pregledati. Poklicali so še tri priznane strokovnjake, da izrazijo svoje mnenje o Blaževih delih in o njegovih rokopisih, tudi kemični izvedenec je moral priti.

Občinstvo je med tem nervozno ugibalo, kaj bo storil «on». Založnik Ivan Dvoržak ga je predlagal za pričo. In prišel je. Da ni odklonil, to je bilo vsekakor zelo zanimivo. Iz izjav, ki so je podale priče, je govorila velika verjetnost, da je «on» Aleš Blaž. Opirali so se zlasti na izjave gospoda Delmonte. In sami — so brali Aleševa dela, so pravili. Sorodstvo je toliko, «da se da otipati» so trdili. «In enakost pisave —!» Spomnili so se celo, da ga poznajo po obrazu. «On je, Aleš Blaž je, pa je!»

Nekateri, pa teh je bilo le malo, so se smejali. «To se da vse narediti —! Prepisoval je iz Blaževih del! In sličnost pisave — hm! Slučaj —! In pomislite — tako velik, slaven človek, pa bi naj bil nalagal ves svet —? Čemu —?!»

Črez dobro uro se je sodni dvor spet sestel.

Obrazi sodnikov so bili mirni, odločni. Videti jim je bilo, da so si o stvari naredili svoje mnenje in da ravnodušno pričakujejo izjavo zadnje, pa najvažnejše priče. Sime Blaž je posmehljivo gledal obtoženca, državni tajnik je stal na svojem prostoru, nepremičen, samozavesten, hladen.

Sto in sto oči pa je bilo obrnjenih v «njega» —.

Aleš Blaž je sedel med pričami. Miren je bil. Njegov obraz je bil nekoliko bledejši kakor navadno, njegove oči so nasršeno gledale v tla, ustnice je imel tesno stisnjene —.

In tedaj vstal sodnik.

«Gospod Hinko Brglez!» —

Smrtna tihota je zavlada. Vse je čutilo, da je prišel odločilni trenutek, ki bo odgrnil zaveso od življenja velikega moža — ali pa zavrnil domnevanje gospoda Delmonte kot izmišljotino prenapetih možgan.

Z drhtečo napetostjo je vse čakalo. Celo hladni državni pravdnik se je nervozno prijemal za konjčasto brado.

«Gospod Hinko Brglez! Založnik Ivan Dvoržak vas je predlagal za pričo. Naš slučaj se končno na vse zadnje suče krog enega vprašanja, — vprašanja, ki vam ga bom sedaj stavljal —. Povejte nam, ali ste vi pisatelj Aleš Blaž ali ne?» —

Pred leti kedaj bi se bil Aleš Blaž tega vprašanja ustrašil. Ne bil bi si upal povedati svojega imena, zmeden, plašno bi bil gledal krog sebe, kolena bi mu klecala, mrzla polt bi ga oblivala, jecljaje, negotovo bi bil govoril.

Današnji Aleš Blaž je bil drugačen. O njegovi boječnosti ni bilo sledu več. Ozdravel je, prebolel je svojo usodno značajno slabost. Nevoljen sicer in z nagubanim čelom je gledal sodnike, pa miren je bil, odločen, samozavesten in ponosno je povedal, da je donelo v smrtno tišino dvorane:

«Da, jaz sem Aleš Blaž!» —

Za hip je bilo še vse tiho po dvorani, kot bi bila dolga in željno pričakovana izjava za poslušalce preneverjetna in nemogoča in kot bi potrebovali nekaj časa, preden se sprijaznijo z dejstvom, da še živi človek, ki so ga pred dobrimi dvema leti slovesno pokopali in za njim žalovali.

In nato je en sam klic iz stoterih in stoterih gri pretrgal gluhi molk: «Aleš Blaž —! Živel Aleš Blaž —! Naš Aleš še živi —!»

Val navdušenja je pljusnil ven na hodnik in na ulico, se odbil od sten in palač in butnil nazaj v dvorano, množice so valovele, klobuki so leteli v zrak, roke so se dvigale, vse je klicalo in vpilo: «Dajte nam ga, našega Blaža! Videti ga hočemo! K oknu naj pride —!»